

КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної та

навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«____» _____ 2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія зарубіжного мистецтва

Галузь знань 0202 «Мистецтво»

Напрям підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво»

Освітній рівень – перший (бакалаврський)

Інститут мистецтв

2015-2016 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи
Таранник А. О.

Робоча програма **Історія зарубіжного мистецтва** для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво», напряму підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво».

Розробник: Коновалова Ольга Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв

Протокол від «__» 2015 року №__

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва _____ Ю.В. Романенкова

©_____, 2015 рік

©_____, 2015 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	5
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	6
III. Програма	7
Змістовий модуль I. Мистецтво давніх цивілізацій	
Змістовий модуль II. Мистецтво Середньовіччя та доби Відродження	
Змістовий модуль III. Мистецтво XVII – XIX ст.	
Змістовий модуль IV. Мистецтво XX – поч. XXI ст.	
IV. Навчально-методична карта дисципліни.....	11
V. Карта самостійної роботи.....	13
VI. Система поточного та підсумкового контролю.....	15
VII. Методи навчання.....	17
VIII. Методичне забезпечення курсу	17
IX. Рекомендована література.....	19

Пояснювальна записка

Програма з дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва» спрямована на формування у студентів базових знань у галузі основних стилів, стадій еволюції образотворчого мистецтва від первісності до ХХІ ст., тобто ознайомлення з мистецькими доробками провідних країн світу, перлинами образотворчого мистецтва, історією їх створення, оволодіння термінологією.

Завдання вивчення навчальної дисципліни

У процесі вивчення та засвоєння даної дисципліни передбачається комплексне вирішення завдань підготовки фахівців:

- оволодіння теоретичними знаннями про історію світового образотворчого мистецтва, як одного з видів мистецтва, про історію виникнення та розвитку його стилів, стадій еволюції образотворчого мистецтва, особливостей художньо-образної мови;
- засвоєння основних мистецтвознавчих понять та відповідної термінології, розуміння зв'язків образотворчого мистецтва з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини;
- засвоєння знань про особливості образотворчого мистецтва різних часів та різних народів світу, їх самобутність та національні традиції;
- ознайомлення з шедеврами світового образотворчого мистецтва, історією їх створення, творчістю провідних митців;

Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з основними еволюційними фазами світового образотворчого мистецтва, шедеврами образотворчого мистецтва світу, стилювими особливостями мистецтва різних часів, творчістю провідних майстрів.

знати:

- періоди та хронологію розвитку мистецтва від давнини до сьогодення; художні стилі, напрямки та течії мистецтва;
- імена видатних майстрів, їх життєвий та творчий шлях;
- видатні твори архітектури, скульптури, живопису, графіки, що входять до скарбниці зарубіжного мистецтва.

вміти:

- пояснювати, узагальнювати й оцінювати особливості розвитку мистецтва України та зарубіжних держав;
- розрізняти пам'ятки мистецтва за авторством, назвою, художнім стилем;
- проводити мистецький аналіз творів; володіти професійною термінологією.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 198 год., із них 32 год. – лекції, 30 год. – семінарські заняття, 91 год. – самостійна робота, 9 год. – модульний контроль, 36 год. - іспит.

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: Історія зарубіжного мистецтва.

Курс:	Напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>5,5 кредитів.</i>	Шифр та назва галузі знань: <i>0202 Мистецтво.</i>	Нормативна. Рік підготовки – 3.
Кількість змістових модулів: <i>4 модулі.</i>	Шифр та назва напряму підготовки: <i>6.020205 Образотворче мистецтво.</i>	Семестр – 5, 6.
Загальна кількість годин: <i>198 год.</i>	Освітній рівень: перший (бакалаврський).	Аудиторні заняття: <i>62 год.</i> 3 них: кількість лекцій: <i>32 год.</i> ; семінарських занять: <i>30 год.</i> Модульний контроль: <i>9 год.</i> Самостійна робота: <i>91 год.</i> Підсумковий контроль - екзамен (6 семестр) – <i>36 год.</i>

ІІ. Тематичний план навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль І. 5 семестр Мистецтво давніх цивілізацій							
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу «Історія зарубіжного мистецтва». Образотворче мистецтво первісної доби.	9	4	2	2		5
2.	Мистецтво Стародавнього Сходу.	9	4	2	2		5
3.	Мистецтво античності.	9	4	2	2		5
Разом		27	12	6	6		15
Змістовий модуль ІІ. Мистецтво Середньовіччя та доби Відродження							
4.	Мистецтво Візантії.	7	2	2	-		5
5.	Мистецтво західноєвропейського Середньовіччя.	9	4	2	2		5
6.	Образотворче мистецтво Китаю, Індії, Японії.	9	4	2	2		5
7.	Мистецтво мусульманського світу.	7	2	2	-		5
8.	Мистецтво італійського Відродження.	9	4	2	2		5
Разом		41	16	10	6		25
Разом за 5 семестр		72	28	16	12		40
Змістовий модуль ІІІ. 6 семестр Мистецтво XVII – XIX ст.							
9.	Мистецтво Європи XVII ст.	18	8	4	4		10
10.	Мистецтво Європи XVIII ст.	14	4	2	2		10
11.	Мистецтво Європи XIX ст.	19	8	4	4		11
Разом		51	20	10	10		31
Змістовий модуль IV. Мистецтво XX – поч. XXI ст.							
12	Мистецтво ХХ ст.	18	8	4	4		10
13.	Мистецтво на межі століть.	16	6	2	4		10
Разом		34	14	6	8		20
Разом за 6 семестр		126	34	16	18		51
Разом за навчальним планом		198	72	32	30		91
							9/36

ІІІ. Програма

Змістовий модуль І.

Мистецтво Давніх цивілізацій

Лекція 1. Вступ. Предмет і завдання курсу «Історія зарубіжного мистецтва». Мистецтво первісної доби (2 год.)

Вступ. Мета та завдання курсу. Загальні поняття історії образотворчого мистецтва, термінологія, періодизація.

Походження мистецтва та його функції. Мистецтво епохи палеоліту та неоліту. Синкретизм первісного мистецтва. Живописні зображення у печерах в Альтамірі (Іспанія), Ляско, Шове (Франція). Витоки архітектури: мегаліти.

Семінар 1. Печера Ляско – аналіз зображень.

Лекція 2. Мистецтво Стародавнього Сходу (2 год.)

Головні риси образотворчого мистецтва Єгипту. Особливості світосприймання стародавніх єгиптян: релігія, магія та міфологія. Періодизація. Архітектура – провідний вид мистецтва Єгипту. Сталість канону в зображенні людини. Храми: скельні, напівскельні, наземні. Єгипетська пластика: скульптура, рельєф. Фресковий розпис.

Образотворче мистецтво Месопотамії. Світосприймання мешканців Межиріччя. Своєрідність месопотамської культури: космос як держава. Мистецтво Дворіччя. Архітектура, скульптура. Мистецтво Ассирії.

Семінар 2. Особливості архітектури Месопотамії.

Лекція 3. Образотворче мистецтво античності (2 год.)

Місце античності в історії світової культури. Періодизація. Докласичний період: егейський (ІІІ-ІІ тис. до н.е.), гомерівський (XI-IX ст. до н.е.), архаїчний (VIII-VI ст. до н.е.). Класичний період (V-ІІІ ст. до н.е.). Елліністичний період (друга половина IV – середина І ст. до н.е.).

Мистецтво Кріту та Мікен. Кноський палац. Фрески. Лев'ячі ворота в Мікенах.

Мистецтво Давньої Греції. Ордерна система. Синтез мистецтв у давньогрецькій культовій споруді. Видатні скульптори доби розквіту (Мірон, Фідій, Поліклет).

Образотворче мистецтво Давнього Риму. Архітектура. Скульптурний портрет.

Семінар 3. Особливості архітектури Давнього Риму.

Змістовий модуль II.

Мистецтво Середньовіччя та доби Відродження

Лекція 4. Мистецтво Візантії (2 год.)

Архітектура як відображення християнського світогляду. Собор Святої Софії в Константинополі. Монументальне мистецтво Візантії. Фрески. Мозаїки. Іконопис.

Лекція 5. Мистецтво західноєвропейського Середньовіччя (2 год.)

Розподіл церкви на Східну (православну) і Західну (католицьку) 1054 р. Романське мистецтво. Етапи: становлення стилю (сер. X – сер. XI ст.) і зріла романика (2-га пол.. XI – XII ст.). Книжкова мініатюра. Архітектура. Скульптура.

Готика (XII-XVI ст.). Походження, основні риси, стильові ознаки, періодизація. Готичний храм. Готичне мистецтво Франції (собор Паризької Богоматері, собор Нотр-Дам в Реймсі), Німеччини (собори м. Фрайбург, Кольн).

Семінар 4. Архітектура готичного стилю.

Лекція 6. Образотворче мистецтво Китаю, Індії, Японії (2 год.)

Унікальність китайського мистецтва: релігія, ритуал та етика в традиційному Китаї. Архітектура. Своєрідність мистецтва: триєдність каліграфії, поезії та живопису. Середньовічне мистецтво Індії. Архітектура: ступи, пічерні храми. Скульптура. Специфіка японського мистецтва. Архітектура та японські сади. Поезія, каліграфія, живопис. Ксилографія.

Семінар 5. Мистецтво Японії.

Лекція 7. Мистецтво мусульманського світу (2 год.)

Аравія: халіфат, іслам і мистецтво. «Праведні халіфи» і Омейяди. Аббасіди. Архітектура ісламського міста (палац, мечеть, мінарет, медресе, караван-сарай). Каліграфія. Мистецтво книжкової мініатюри.

Лекція 8. Мистецтво італійського Відродження (2 год.)

Формування гуманістичних ідеалів. Відродження античності. Відкриття світу і людини. Італія 2-ї пол. XIII-XIV ст. Джотто (1266/76-1337).

Раннє відродження. Правління Медичі. Архітектура: Філіппо Брунеллескі (1377-1446). Скульптура: Донателло (бл.1386-1466), Верокьо (1435-1488). Живопис С. Ботічеллі (1445-1510). Відродження. Д. Браманте (1444-1514). Леонардо да Вінчі (1452-1519). Рафаель Санті (1483-1526). Мікеланджело Бунаротті (1475-1564). Живопис італійського Відродження. Венеція: Джорджоне (1477-1510). Тиціан (1476-1576).

Семінар 6. Мистецтво Північного Відродження.

Змістовий модуль III.

Мистецтво XVII-XIX ст.

Лекція 9. Образотворче мистецтво Європи XVII ст. (4 год.)

Передумови і витоки європейського Просвітництва. Основні риси епохи Просвітництва. Художні стилі мистецтва XVII ст.: бароко, класицизм.

Бароко. Мистецтво Італії. Лоренцо Берніні (1598-1680). Мікеланджело Мерізі да Караваджо (1573-1610). Іспанія: Діего Веласкес (1599-1660). Фландрія, Голандія.

Класицизм: Франція. Версаль. Нікола Пуссен (1594-1665).

Семінари 7-8. Образотворче мистецтво Європи XVII ст. Фландрія: Пітер Пауль Рубенс (1577-1640). Голандія: Рембрандт ван Рейн (1606-1669).

Лекція 10. Образотворче мистецтво Європи XVIII ст. (2 год.)

Рококо, Просвітницький класицизм. Яскравий приклад рококо – декор маєтку Субіз у Парижі. Франсуа Буше (1703-1770). Антуан Ватто (1684-1721). Мистецтво Англії. Англійський класицизм. Собор Св. Павла в Лондоні (архітектор К. Рен, 1632-1723). Уільям Хогарт (1697-1764). Томас Гейнсборо (1727-1788).

Семінар 9. Образотворче мистецтво Європи XVIII ст. Стиль рококо.

Лекція 11. Образотворче мистецтво Західної Європи XIX ст. (4 год.)

Культ Наполеона і його вплив на мистецтво. Класицизм, ампір. Жак Луї Давид. Жан Огюст Домінік Енгр (1780-1867 рр.). Романтизм. Теодор Жеріко (1791-1824). Ежен Делакруа (1798-1863). Франсіско Гойя (1746-1828 рр.). Уільям Тьорнер (1775-1851 рр.).

Становлення теорії і практики реалізму як особливого художнього напрямку. Оноре Домье (1810-1879). Гюстав Курбе (1819-1877). Жан Франсуа Мілле (1814-1875).

Імпресіонізм. Едуард Мане (1832-1883). Клод Моне (1840-1920). Огюст Ренуар (1841-1919). Едгар Дега (1834-1917). Каміль Піссарро (1830-1903). Постімпресіонізм. Поль Сезанн (1839-1906 рр.). Формування стилю модерн. Обрі Бердслі (1872-1898). Творчість Антоніо Гауді (1852-1926).

Семінари 10-11. Образотворче мистецтво Західної Європи XIX ст. Постімпресіонізм. Стиль модерн.

Змістовий модуль IV.

Мистецтво XX – поч.XXI ст.

Лекція 12. Образотворче мистецтво XX ст. (4 год.)

Мистецтво початку XX ст.: нова картина світу. Фовісти: А. Матісс. Кубізм: П.Пікассо (1891-1973). Дадаїзм: Курт Швіттерс (1887-1948), Марсель Дюшан (1887-1968). Сюрреалізм: Рене Магрітт (1901-1966), Сальвадор Dalí

(1904-1989). Експресіонізм: Макс Бекман (1884-1950 pp.).

Мистецтво другої половини ХХ ст. Нові мистецькі практики: хеппенінг, перформанс. Ексцентричні акції Ів Кляйна (1918-1962). Йозеф Бойс (нар. 1921). Поп-арт: Європа, США.

Семінари 12-13. Образотворче мистецтво ХХ ст. Мистецтво російського авангарду.

Лекція 13. Мистецтво на рубежі століть (2 год.)

Характер сучасного образотворчого мистецтва. Маскульт і висока культура Заходу. Масова культура як засіб культурної війни.

Культурна самобутність народів світу. Різноманітність культур і засоби масової інформації. Діалог культур Заходу і Сходу. Мистецтво – посередник між культурами Сходу і Заходу. Осмислення мистецтвом Сходу європейських традицій і навпаки. Нова епоха в історії мистецтва країн Азії і Африки.

Семінари 14-15. Мистецтво на рубежі століть. Аналіз сучасного стану мистецтва.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва»

Разом: 198 год., лекції – 32 год., семінарські заняття – 30 год., самостійна робота – 91 год.,

модульний контроль – 9 год.

На V семестр

На VI семестр

V. Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бал і	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. Мистецтво давніх цивілізацій			
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Образотворче мистецтво первісної доби. (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Тема 2. Мистецтво Стародавнього Сходу (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Тема 3. Античне мистецтво Греції та Риму (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Всього за модуль		15	
Змістовий модуль II. Мистецтво Середньовіччя та доби Відродження			
Тема 4. Мистецтво Візантії. (4 год.)	модульний контроль, екзамен	5	
Тема 5. Мистецтво західноєвропейського середньовіччя. (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Тема 6. Образотворче мистецтво Індії, Китаю, Японії (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Тема 7. Мистецтво мусульманського світу(4 год.)	модульний контроль, екзамен	5	
Тема 8. Мистецтво італійського Відродження (4 год.).	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Всього за модуль		25	
Всього за семестр		40	
Змістовий модуль III. Мистецтво XVII – XIX ст.			
Тема 9. Європейське мистецтво XVII ст. (8 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10	

Тема 10. Образотворче мистецтво Європи XVIII ст (10 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	
Тема 11. Образотворче мистецтво Європи XIX ст.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10	
Всього за модуль		25	

**Змістовий модуль IV.
Мистецтво ХХ-поч. ХXI ст.**

Тема 12. Образотворче мистецтво XX ст. (10 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10	
Тема 13. Образотворче мистецтво на рубежі століть (8 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10	
Всього за модуль		20	
Всього за семестр		45	
Разом за навчальним планом		85	

VI. Система поточного і підсумкового контролю знань

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

за V семестр

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів	Одиниць	Всього
1.	Відвідування лекційних занять	1	8	8
2.	Відвідування семінарських занять	1	6	6
3.	Робота на семінарських заняттях	10	6	60
4.	Модульна контрольна робота (1, 2)	25	2	50
5.	Самостійна робота	5	8	40
	Всього без підсумкового контролю			164
	Всього без підсумкового контролю з урахуванням коефіцієнта			100
	Підсумковий рейтинговий бал		100	

за VI семестр

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів	Одиниць	Всього
1.	Відвідування лекційних занять	1	8	8
2.	Відвідування семінарських занять	1	9	9
3.	Робота на семінарських заняттях	10	9	90
4.	Модульна контрольна робота (3, 4)	25	2	50
5.	Самостійна робота	5	9	45
	Всього без підсумкового контролю			202
	Всього без підсумкового контролю з урахуванням коефіцієнта			60
	Екзамен			40
	Підсумковий рейтинговий бал	100		

**Розподіл балів, які отримують студенти
V семестр, залік**

Поточне тестування та самостійна робота								МК		Сума	
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3		T4	T5	T6	T7	T8			100
17	17	17		6	17	17	6	17	50		Kоеф. 1,64

VI семестр

Поточне тестування та самостійна робота						МК	Екзамен	Сума
Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4					
T9-10	T11	T12-13	T14-15	T16			50	
34	17	29	34	33				40
							Kоеф. 33,6	100

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-балльною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1-34 балів	«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням курсу	F
35-59 балів	«Незадовільно» з можливістю повторного складання	FX
60-68 балів	«Достатньо»	E
69-74 балів	«Задовільно»	D
75-81 балів	«Добре»	C
82-89 балів	«Дуже добре»	B
90-100 балів	«Відмінно»	A

VII. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуацій пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

VIII. Методичне забезпечення курсу

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ електронні презентації лекційного матеріалу.

IX. Рекомендована література

Основна:

1. Бартенев И., Батажкова В. Очерки истории архитектурных стилей. – М.: Изобр. Искусство, 1983.
2. Кларк, Джудит Иллюстрированная история искусства. От Ренессанса до наших дней/Пер.с англ. – М.:ОАО Издательство «Радуга», 2002. - 224с.
3. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. – М.: 1996, Т.1. – 320 с.: ил.
4. Власов В. Иллюстрированный художественный словарь. – М., 1977.
5. Галич М. История доколумбовых цивилизаций / Пер. с исп. Г. Г. Ершовий и М. М. Гурвица; Вступ. ст. Ю. В. Кнорозова.—М.: Мысль, 1990.—407 с.
6. Мировая художественная культура. Западная Европа. Ближний Восток. Краткий конспект в таблицах и схемах. - М: ООО «Фирма МХК», 2000 - 264 с.
7. Мировое искусство (500 мастеров живописи) / Сост. И. Г. Мосин. – СПб: ООО «СЗКЭО «Кристалл», 2005.- 256 с.
8. Моде Х. Малая история искусств: Искусство южной и юго-восточной Азии. – Москва: Искусство, 1978. – 359 с.
9. Постолова Н.В. Пластичні мистецтва: Посібник.– Херсон, 2006.– 63 с.
10. Соколов Г. Искусство Древней Греции. – М., 1972.

Додаткова:

1. Алпатов М. Художественные проблемы искусства Древней Греции. – М., 1987.
2. Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация. Философия, наука, религия. М., 1980.
3. Брунов Н. Памятники Афинского Акрополя: Парфенон и Эрехтейон. – М., 1973.
4. Бэшем А. Чудо, которым была Индия. М., 1977.
5. Васильев Л.С. История религий Востока. М., 1988.
6. Виноградова Н.А., Николаева Н.С. Малая история искусств: Искусство стран дальнего востока. – Москва: Искусство, 1979. – 375 с.
7. Григорьева Т.П. Японская художественная традиция. М., 1979.
8. Гришелева Л.Д. Формирование японской национальной культуры. М., 1986.
9. Заблоцка Ю. История Ближнего Востока в древности. М., 1989.
10. Замаровський В. Спочатку був Шумер. К., 1983.
11. Керрам К. Боги. Гробницы. Учение. Роман археологии. – СПб., 1994.
12. Конрад Н.И. Очерк истории культуры средневековой Японии. М., 1980.
13. Мировое искусство: 500 мастеров живописи / Под ред. И.Г.Мосина. – СПб.: ООО «СЗКЭО Кристалл», 2005. – 254 с.
14. Москва на пути к культуре мира. Встреча третьего тысячелетия. Центр «Этносфера», М., 2000.—244 с.
15. Нелюта А. М. Словник образотворчого мистецтва. — Харків, 1996. — С. 290.
16. Ничкало С. А. Короткий тлумачний словник. — К. «Мистецтвознавство», 1999. — С. 68.
17. Овсянников М.Ф. История эстетической мысли - М. Высшая школа, 1984. - 336 с.
18. Оппенхейм А.Л. Древняя Месопотамия. М., 1990.
19. Пасічний А. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. – К.: Вид-во «Навчальна книга - Богдан», 2003. – 216 с.
20. Пронников В.А., Ладанов И.Д. Японцы. М., 1983.
21. Соколов Г. Акрополь в Афинах. – М., 1968.
22. Тимофієнко В. Нариси всесвітньої історії архітектури. – Т. 1. – Кн.. 1. – К.: КНУБА, 2000.
23. Тойнбі А. Дослідження історії. – В 2-х т. – К.: Основи, 1995.
24. Уdal'цова З.В. Византийская культура. М., 1988.